

Kutatáspolitikai, a kutatások és fejlesztések finanszírozása (felvezető előadás)

A XXI. század elején az országnak hatékony és teljesítőképes tudományos kutatásra van szüksége mind a sikeres innováció, mind a gazdasági fejlődés, mind az ország kulturális színvonalának, európai és globális befolyásának biztosítása érdekében. A gyorsan változó társadalmi és technológiai környezettel csak akkor képes lépést tartani az ország, ha tudományos kutatói a világ élvonalába tartozó témákban érnek el jelentős eredményeket. Enélkül az egyetemek nem lesznek képesek az új generáció eredményes képzésére, ami behozhatatlan kulturális és gazdasági lemaradáshoz, a fejlett világtól való leszakadáshoz vezet.

Az alapkutatásoknak a gazdasági prioritásokhoz kapcsolódó korlátozása gazdasági fejletlenséghez vezet. A piacon is hasznosítható eredmények közvetlenül ugyan mindig az alkalmazott kutatásokból származnak, de eszközeik és elveik egyaránt az alapkutatásokból erednek, amik nélkül nem lehet versenyképes az alkalmazott kutatás. Az alapkutatások célja új tudás létrehozása, függetlenül annak piaci hasznától, ezért az csak közpénzekből finanszírozható. Ez a feladat nem hárítható át sem társadalmi-gazdasági szervezetekre, sem a magángazdaságra, még akkor sem, ha a kutatók kisebb mértékben ebből a szférából is szereznek alkalmanként erőforrásokat.

Az utóbbi években fokozatosan háttérbe szorul az alapkutatások, ezen belül az egyetemi kutatások finanszírozása. A magyar kutatók 1999-ben a publikációban mérhető kutatási eredmények és a ráfordítások tükrében a világ „legolcsóbb” tudósai voltak. Ez a helyzet az Európai Unióhoz történő csatlakozás után nyilvánvalóan nem fenntartható stagnáló vagy csökkenő ráfordításokkal, így a ráfordítások jelentős növelése nélkül a kutatás jelenlegi színvonala bizonyosan csökkenne. Különösen fájdalmas a helyzet annak tükrében, hogy az egyetemi normatívák az oktatást sem fedezik, így a kutatási források további elszivárgását vonják maguk után.

A fentiek alapján **kiemelten támogatjuk** a Bolognai Nyilatkozat és a Magyar Universitas Program alábbi javaslatait:

1. **A kormány erőteljesen támogassa** – beleértve a pénzügyi támogatást is – és megfelelő döntésekkel segítse elő a felsőoktatási intézményekben folyó, a technológiai, társadalmi és kulturális fejlődés szempontjából nélkülözhetetlen **kutatási kapacitások növekedését**.
2. Egyszeri intézkedéssel rendezze az egyetemek **adósságállományát** (minden egyetemét!).
3. Építse be a finanszírozásba az **amortizáció** kompenzációját.
4. Valósítsa meg az egyetemek **nagyfokú gazdasági önállóságát** (pl. saját tulajdon, korlátozott mértékű kockázati tőke elkülönítése, szabadalmak befogadása)

A programon túlmenően, illetve esetenként azzal ellentétben **követeljük:**

1. A felsőoktatási képzésre és az intézmények fenntartására szánt keretekben a tervezett 25 %-kal szemben a **kutatási támogatás aránya érje el legalább a 30%-ot**, amit nem kizárólag a hallgatói létszám, hanem **elsősorban a tudományos potenciál** (fokozattal rendelkező oktatók-kutatók és doktori iskolások száma, közlemények, kutatási pályázatok száma) **alapján kell elosztani**. A magyarországi kutatás-fejlesztést a jelenlegi, 1%-ot sem elérő arány helyett legalább az EU direktívákban jelenleg javasolt, a GDP 1,8 %-ának megfelelő szinten kell támogatni.

2. A kormány **biztosítsa a hazai alapkutatás-fejlesztéséhez szükséges forrásokat** tudományterületre való tekintet nélkül. A magyarországi „tiszta” alapkutatások egyedüli forrását, az OTKA-t érintő **költségvetési elvonásokat azonnal szüntessék meg**, annak forrásait előre tervezetten, nyilvánosan és ellenőrizhető módon, a K+F ráfordítások növekedésének arányában jelentősen növeljék.

3. A kutatási pályázatokat **emeljék ki a legmagasabb ÁFA-körből**, az elnyert összegek felhasználását gátló túlzott megkötéseket szüntessék meg.

4. A tudományos agyelszívás megállítására alakítsanak ki kutatói életpálya modelleket; **teremtsek új oktatói-kutatói álláshelyeket** a fiatal postdoc-ok számára és **támogassák a külföldön sikereket elért kutatók hazatérését**. Az új állásokat nemzetközileg nyitott, nyilvános versenyen alapuló pályázatokkal lehessen betölteni.

5. A tudományos kutatások irányításának, az ezzel kapcsolatos döntéseknek érdemben működő **kormány szintű testülete legyen, amelyben az egyetemeknek is legyen megfelelő képviselője**.